

شب‌نم کرمی
روزنامه‌نگار

(پرتو)

تدوین طرح جامع اشتغال زنان ایرانی؛ همین امروز و نه فردا!

اشتغال در ادبیات اقتصادی امروز به معنای انجام کاری مشخص در زمانی معین در ازای دریافت دستمزد توافق شده است. به یقین در روزگار کنونی که بار مشکلات اقتصادی کمر بسیاری از خانوارها را خم کرده است، نمی‌توان انتظار داشت یک نفر به تنهایی بتواند هزینه‌ها و نیازهای یک خانواده را تأمین کند. از این رو موضوع اهمیت اشتغال زنان و همراهی آنان در تأمین معاش خانوارها به عنوان ضرورتی انکارناپذیر مطرح می‌شود.

گرچه فعالیت اقتصادی زنان پیشینه‌ای به بلندای عمر بشر دارد، به نظر می‌رسد رشد روزافزون حضور آنان در عرصه‌های اقتصادی و به دنبال آن فعالیت‌های اجتماعی، با مفهومی که یاد شد، ناشی از تغییرات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی انسان کنونی و نتیجه تحولاتی است که در همه عرصه‌های زندگی بشر عصر حاضر مانند انقلاب صنعتی و توسعه شهرنشینی و تحولات و دگرگونی‌های جنسیتی رخ داده است.

اندیشمندان مسلمان تاکنون درباره اشتغال زنان از سه دیدگاه سنتی، دیدگاه میانه و روشن فکران تندرو سخن گفته‌اند اما در مجموع، توجه به اصول حاکم بر شخصیت و هم‌چنین تفاوت‌های زیستی و رفتاری بانوان، خاستگاه و منشأ تمایز بین اشتغال زن و مرد است. از این رو، در اندیشه دینی با آنکه اشتغال یک حق برای زنان محسوب می‌شود، هرگز به عنوان یک تکلیف اقتصادی بر آنان تحمیل نمی‌شود.

در عصر کنونی، زن جز خانواده در جامعه نیز نقش درخور توجهی دارد. بانوان در قالب‌های شخصیتی متفاوت خود، در کنار خانه‌داری، همسر داری و تربیت فرزندان، به عنوان نیمی از منابع انسانی کشور به بازار اشتغال راه می‌یابند و عامل پیشبرد اهداف توسعه اقتصادی و اجتماعی هستند. با این حال، مشکلات بسیاری سر راه اشتغال زنان در کشور وجود دارد که می‌توان گفت بیشتر این چالش‌ها از دوران تحصیل در مدرسه آغاز شده است. از آنجا که بهترین زمان برای انتخاب مسیر آینده افراد، سنین کودکی و نوجوانی است، باید بر نحوه گذران این دوران طلایی، نظارت و توجه جدی وجود داشته باشد تا در فصل بازدهی، با نیروی انسانی کارآموده، حرفه‌ای و متخصص روبه‌رو باشیم. متأسفانه نقایص موجود در سیستم آموزش و پرورش کشور ما دانش‌آموزان را در بازه دوازده ساله تحصیل، نه تنها به این توانمندی و ورزیدگی‌های مهارتی نمی‌رساند که در پایان، بخش بزرگی از این نیروی عظیم اجتماعی تنها به دنبال گذر از تنگ‌راه کنکورند و بدون کمترین تخصصی، با سرگردانی محسوس به سوی آینده‌ای نامعلوم گام برمی‌دارند. رهبر معظم انقلاب نیز به تازگی در بیانات خود به برخی مطالب بی‌اثر و بدون استفاده کتاب‌های درسی و لزوم حذف آن‌ها اشاره کردند. این گسل اجتماعی هم‌چنین به دنبال خود زلزله‌ای اقتصادی را در این سال‌ها در پی داشته است که اکنون شاهد آثار آن هستیم. البته این معضل با توجه به نگاه سنتی حاکم بر جامعه ما درباره بانوان نمود بیشتری دارد. نبود فضای مناسب و متناسب کاری برای زنان، علاوه بر آثار ویرانگر شخصیتی و روانی بر ایشان، فشار اقتصادی خانواده‌ها را نیز افزون می‌کند که به یقین تأثیرات و آسیب‌های اجتماعی آن همه جامعه را در بر می‌گیرد.

از این رو، تدوین طرح جامع تفصیلی اشتغال زنان در نظام جمهوری اسلامی و ارائه طرحی کلان، جامع و درخور دفاع در این زمینه، با توجه هم‌زمان به شرایط کنونی و آینده جامعه و کشور ما و هم‌چنین جامعه جهانی، ویژگی‌ها و کارآمدی‌های زنان، قابلیت‌های بومی مناطق مختلف، برنامه‌های بلندمدت توسعه کشور و آموزه‌های دینی و ارزش‌های انقلاب اسلامی، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است که از سوی مسئولان و صاحب‌نظران باید مورد توجه جدی قرار گیرد.

عکس: تژینی است

شهربانو

۲۸ شهریور ۱۴۰۱
۹ خرداد ۱۴۰۱
شماره ۲۸۷

(۲)

عکس: تژینی است

دکتر محدثه جزایی
دکتری علوم سیاسی

(آفاق)

همه مصائب شیرین پیشه‌های خانگی زنان

را به هیچ جنسیتی منتسب نکرده بود، در بازنگری فرایند اجرایی شدن آن، به طور ویژه از زنان به عنوان گروه هدف نام برده شد که در آن زنان سرپرست خانوار، جایگاهی ویژه یافتند. از جمله مزایای مشاغل خانگی برای زنان این است که با هزینه اندک، با اتکا بر توانایی و استعدادهای فردی قابل انجام است و از ورود این زنان، به ویژه در میان طبقه‌های محروم و آسیب دیده، به چرخه حمایتی جلوگیری می‌کند. استقلال و اتکا به توانایی‌ها به عنوان خروجی این مشاغل ستودنی است اما از سوی دیگر، تنگناها و چالش‌های متعددی پیش روی زنان وجود دارد.

اول از همه، تهیه مواد اولیه در وضعیت اقتصادی کنونی از عهده همه افراد بر نمی‌آید. به همین منظور، بانک‌ها ارائه تسهیلات و خدمات گوناگونی را برای طرح‌هایی با عنوان مشاغل خانگی در نظر گرفته‌اند اما دسترسی به این منابع مالی چندان آسان نیست و مقررات و بوروکراسی اداری پیچیده را می‌توان مانع مهمی در برابر زنان دانست. علاوه بر تأمین منابع اولیه، فروش محصول و پیوند به بازار اقتصادی دومین مانع عمده‌ای است که پیش‌روی زنان قرار دارد. درست است که عنوان این مشاغل با «خانه» در پیوند است اما برای درآمدزایی در هر صورت باید ارتباطات مؤثر و مفیدی با سایر بخش‌های خدماتی و اداری وجود داشته باشد تا بتوان زمینه را برای توسعه و پیشرفت کار فراهم آورد. در نهایت، باید به این مسئله اشاره کرد که انجام کار خانگی با سایر وظایف خانه‌داری می‌تواند فشار مضاعفی به زنان وارد آورد و سلامت جسم و روان آن‌ها را تهدید کند. اگرچه نهادهای سیاسی و متولیان عرصه سیاست‌گذاری می‌کوشند زمینه‌های لازم را برای حمایت از مشاغل خانگی زنان فراهم آورند، جز احتیاجات قانونی به طرح‌ها و حمایت‌های فراقانونی در زمینه‌های گوناگون نیاز است که به ایجاد تحرک و پویایی در عرصه اقتصاد و اشتغال زنان منجر می‌شود.

مشاغل خانگی عنوان یکی از پرطرفدارترین انواع مشاغل است که در میان زنان جامعه ایرانی در همه سطوح مهارتی و سنی رواج دارد. سهولت در انجام کار، امکان پرداختن به آن در خانه، نیاز نداشتن به تجهیزات پیشرفته و تحصیلات آکادمیک رسمی سبب محبوبیت این نوع مشاغل در جامعه زنان شده است. در حقیقت، نقطه قوت این گونه مشاغل این است که زنان می‌توانند هم به ایفای نقش‌های گوناگون خود در خانه بپردازند هم در اوضاع اقتصادی کنونی، کمک خرج خانواده باشند. به علاوه، زنان توانمند بسیاری که به دلایل گوناگون سرپرستی خانواده خود را عهده‌دار شده‌اند، با مشغول شدن به انواع گوناگون مشاغل که امکان انجام آن‌ها در خانه وجود دارد، به اداره امور اعضای خانواده می‌پردازند.

مشاغل خانگی در حقیقت عنوان فعالیت‌هایی است که در خانه و توسط اعضای خانواده برای درآمدزایی انجام می‌شود. این مشاغل ده سال پیش در قالب قانونی در راستای سیاست‌های اشتغال‌زایی کشور به رسمیت شناخته شدند و از آن‌ها حمایت شد. بر اساس این قانون، منظور از مشاغل یا کسب و کار خانگی، آن دسته از فعالیت‌هایی است که توسط عضو یا اعضای خانواده در فضای مسکونی در قالب یک طرح کسب و کار بدون مزاحمت واخلال در آرامش واحدهای مسکونی هم‌جوار شکل می‌گیرد و به تولید خدمت یا کالای قابل عرضه به بازار خارج از محیط مسکونی منجر می‌شود. پس از اجرایی شدن این قانون و آشکار شدن نقطه‌ضعف‌های آن بر مبنای آسیب‌شناسی و انجام مطالعات تطبیقی و میدانی که در سال ۱۳۹۵ صورت گرفت، الگوی جدیدی برای توسعه مشاغل خانگی پیشنهاد شد که هسته اساسی آن شناسایی مزیت‌ها و فرصت‌ها، توانمندسازی متقاضیان و از همه مهم‌تر اتصال این مشاغل به بازار بود. اگرچه قانون سال ۱۳۸۹ این مشاغل